

တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအတြီမၤတံၢ်တၢ်

တၢ်ဘၣ်ထွဲတုၤအိၣ်လိာ်သး ဒီး

တၢ်ပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သး

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၢ်တဖၣ်

တၢ်ပညိၣ်ကွၢ်ဖိ

၁

တၢ်လၢအကြိၣ်မၤတံၢ်တၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်

၂

တၢ်အိၣ်အသးလၢကံၤထီၣ်ညီၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

၃

ပကသုးကွၢ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢအဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒ်လဲၣ်

၄

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢပမၤအံၤသ့ၣ်တၢ်ကရၢကရိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အတီၤ

၅

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢပမၤအံၤသ့ၣ်နီၣ်တဂၤဘၣ်တဂၤ

၆

တၢ်ကစီၣ်အိၣ်သ့ၣ်

၇

တၢ်ကြိၣ်မၤတံၢ်တၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘၣ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သး

၈

တၢ်အိၣ်အတဲၣ်လၢအညီၣ်န့ၣ်မၤအသး

၉

ပကသုးကွၢ်တၢ်ကြိၣ်မၤတံၢ်တၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒ်လဲၣ်

၁၀

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအကဲၤဒိၣ်

၁၁

ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢဘၣ်တၢ်မၤအံၤသ့ၣ်တၢ်ကရၢကရိၣ်အတီၤ

၁၂

ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢပမၤအံၤသ့ၣ်လၢနီၣ်တဂၤဘၣ်တဂၤအတီၤ

၁၃

ဒ်သီးပုၤကိးဂၤဒီးကပၣ်န့ၣ်ပၣ်သ့ၣ်အဂီၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ကြိၣ်မၤတံၢ်တၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်

၁၄

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအကဲၤဒိၣ်

၁၅

တပ်ပညာကွန်စီ

မှန်သိမ်းတပ်ကဒုးသုဉ်ညါနီပာ်ကမျာ်ဒီးပုလအဟံးစုမသကိးတပ်ကိးဂါဒီး
လကသုဉ်ညါနီပာ်ဝဲတပ်အိဉ်အသးသုဉ်တဖဉ်လအတြီမတံင်တံင်
ခွဲးယပ်လကတပ်ပဉ်ဖိဉ်မသကိးတပ်လအပတီၢ်ဒီးသိးသိးလက
တပ်ဘဉ်ထွဲတုလအိဉ်လိပ်သး ဒီးတပ်ပဉ်သုဉ်ပဉ်သး န့ဉ်လီၤလံာ်တပ်ကွဲးတဘျဉ်
အံၤဘဉ်တပ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်အံၤလကတပ်ပညာကွန်စီဒီးလံာ်အံၤအသိးလီၤ.

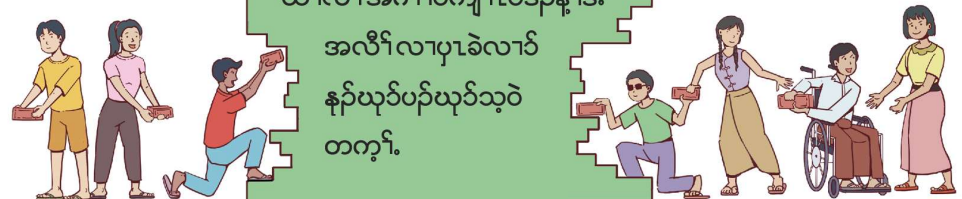
- ဒီးသိးတပ်ကပဉ်သုဉ်ပဉ်သးလကတပ်လဲၤခီဖျိလကညါနီအိဉ်ထီဉ်အသးဘဉ်ယးဒီး
တပ်ကိတပ်ခဲသုဉ်တဖဉ်ဘဉ်ယး တပ်ဘဉ်ထွဲတုလအိဉ်လိပ်သး ဒီးတပ်ပဉ်သုဉ်ပဉ်သး
- ဒီးသိးတပ်ကမၤဒိဉ်ထီဉ်ထီဉ်တပ်ပဉ်သုဉ်ပဉ်သးလကအဂ့ၤဒီး
တပ်ရုလိပ်ဘဉ်ထွဲလကအအိဉ်ဒီးတပ်ယူးယီဉ်ပဉ်ကဲလကခံခီယာ်ခီအဘျဉ်စၢၤ
- ဒီးသိးတပ်ကဒုးအိဉ်ထီဉ်လုာ်လုာ်အဂ့ၤသုဉ်တဖဉ်လက
တပ်ပဉ်ဖိဉ်မသကိးလကအိဉ်ဒီးခွဲးယပ်ထဲသိးတုၤသိးလကပုလတဆိုင်သးမး
(မသန်စွမ်း)သုဉ်တဖဉ်ဒီးပုလအိဉ်ဃာၤသုဉ်တဖဉ်အဘျဉ်စၢၤ

ဒီးသိးပုလကိးဂါဒီးကပဉ်နုဉ်ပဉ်ယုဉ်အဂီၢ် တပ်သုးကွံာ်တပ်တြီမတံင်တံင်သုဉ်တဖဉ်

တပ်တြီမတံင်တံင်လကအဘဉ်ယးဒီး
တပ်ဘဉ်ထွဲတုလအိဉ်လိပ်သး
ဒီးတပ်ပဉ်သုဉ်ပဉ်သး
ခံမံၤလကအံၤ မှ်တပ်လကအဆိုင်ဖျိ
ဒီးအဆိုင်ဘဉ်ဆိုင်ဘာပုလတဆိုင်သးမး
သုဉ်တဖဉ်ဆူ တပ်ကရကရိအချာန့ဉ်လီၤ.

တပ်တြီမတံင်တံင်ဒီးသိးသုဉ်တဖဉ်အံၤ
မှ်တပ်လကအတြီဝဲပုလတဆိုင်သးမး
သုဉ်တဖဉ်ဒီးသိးအသုတမၤန့ဉ်ခွဲးယပ်
အလကအဂ့ၤလကတပ်မၤလိမၤဒီး၊
တပ်ဖံးတပ်မၤတပ်အိဉ်ဆူအိဉ်ချတပ်အံး
ထွဲကွံာ်ထွဲဒီး တပ်အိဉ်မူအဘျဉ်ကဝီၤ
ပုလသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

သုးကွံာ်တပ်တြီမတံင်တံင်သုဉ်
တဖဉ်ဒီးသုဉ်ထီဉ်ကမျာ်ရုလိပ်ခူဉ်
ထာလကအဂီၢ်ဝဲကျာၤဝဲဒိဉ်န့ဉ်ဒီး
အလီၢ်လကပုလခဲလက
န့ဉ်ယုဉ်ပဉ်ယုဉ်သုဉ်
တက့ၢ်.

ကျဲသရ့သ့တဖန်လၢပမၤအီၤသ့လၢ နီၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်အတီၤ

- ဟးဆိုးတၢ်ကတိၤလၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်ပၣ်ကဲဒီးတၢ်ကတိၤလၢအမၤသးဆါတၢ်.
- သုတပၣ်ပုၤတဆိၣ်သးမးသ့တဖန်ဒ်ပုၤလၢအလီၤသးကညီၤအပတီၢ်တဂ့ၤ၊
ရုလိၣ်ဘၣ်ထွဲဒ်ပုၤလၢအထဲသီးတုၤသီးဒီးပုၤဂၤတက့ၢ်.
- ကနုၣ်ပုၤတဆိၣ်သးမးသ့တဖန်အတၢ်ကတိၤအတၢ်ပၣ်ဖျါဒီး
ပၣ်ကဲအတၢ်ဃုထာတက့ၢ်.
- အိၣ်ဒီးတၢ်မၤစၢၤဆိၣ်ထွဲနတံၤသကိး၊ ပုၤတတီၤလိၣ်ဒီးန့ၤဒီးပုၤမၤသကိးတၢ်
လၢတဆိၣ်သးမးလသ့တဖန်လၢတနံၤဘၣ်တနံၤနတၢ်အိၣ်မူတက့ၢ်.
- အိၣ်မူန့တုၤနကဲထီၣ်ပုၤတဂၤလၢအကြးဒီးတၢ်ယူးယီၣ်ပၣ်ကဲလၢနဟံၣ်ဖိယိဖိဒီး
လၢနခိၣ်နယၢၤတက့ၢ်.
- ပၣ်ဖျါန့ဒုၣ်ဖဲထီၣ်ဘၣ်တၢ်ကွၢ်တလီၤတၢ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ဘၣ်ဆိၣ်ဘၢသ့
တဖန်တက့ၢ်.

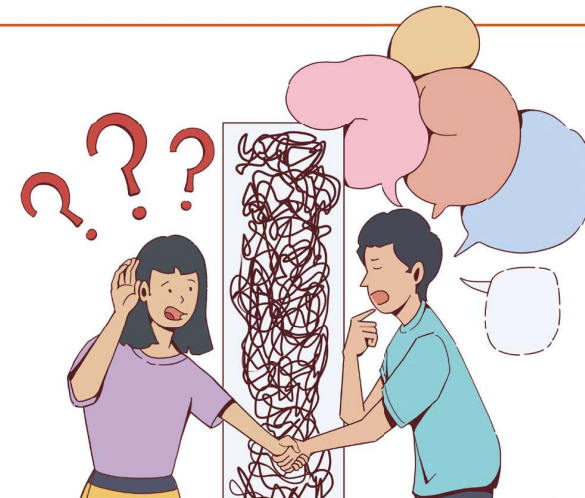

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

တၢ်လၢအကြီမၤတံၣ်တၢ် တၢ်ဘၣ်ထွဲတုၤအိၣ်လိၣ်သးသ့တဖန်

တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အစီပညီ

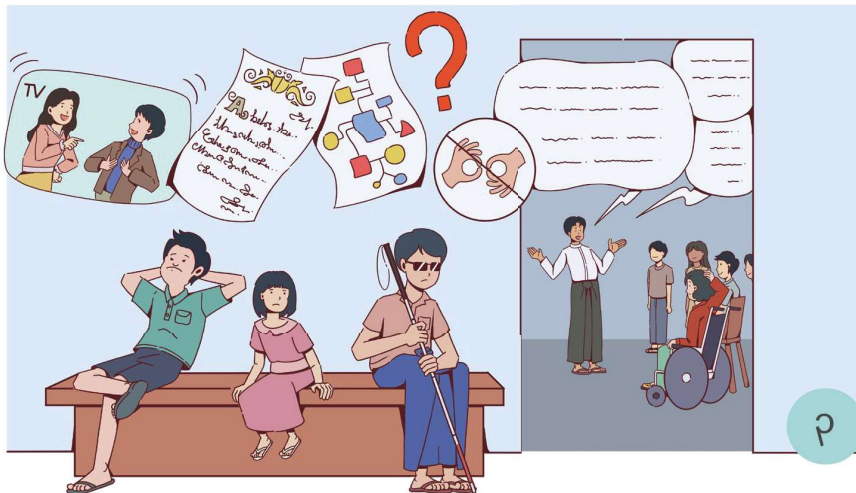
တၢ်လၢအကြီမၤတံၣ်တၢ်ဘၣ်ထွဲတုၤအိၣ်လိၣ်သးသ့တဖန်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ
ဖဲတၢ်ကစီၣ်တၢ်ဂ့ၤတၢ်ကျိၤသ့တဖန်တဘၣ်တၢ်ထူးထီၣ်ရၤလီၤအီၤလၢပုၤကိး
ဂၤဒီးန့ၣ်ပၢၢ်သ့ အက့ၢ်အဂီၤအကလုာ်ကလုာ်အခါကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.
တၢ်အဒိ - လံၣ်လိၣ်တဖန်တဘၣ်တၢ်ထူးထီၣ်အီၤလၢပုၤမဲၣ်တထံၣ်တၢ်အလံၣ်၊
တဘၣ်တၢ်ကွဲးအီၤလၢအပတီၢ်လၢတၢ်န့ၣ်ပၢၢ်အီၤညီ၊
တဘၣ်တၢ်ကျိၣ်ထံအီၤလၢတၢ်ဒုးန့ၣ်စုပနီၣ်အကျိၣ်သ့တဖန်အံၤအယိဒီး
မ့ၢ်တၢ်အိၣ်သးကဲထီၣ်သးလၢပုၤတဆိၣ်သးမးသ့တဖန်
အဂီၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ကစီၣ်ကတုၤအိၣ်ဆူအဝဲသ့
အအိၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲကဲထီၣ်သးလီၤ.

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

တၢ်အိၣ်အသးလၢကဲထီၣ်ညီၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

- တၢ်ကတိၤကိၤခဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢဘၣ်တၢ်သူၤအိၣ်ဖဲဒူပူၤသဝီပူၤတၢ်အိၣ်ဖိၣ်ရိၣ်ဖိၣ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်သူၤတၢ်ကတိၤမရၢ်ဘၣ်ညး (Jargon) သ့ၣ်တဖၣ်.
- တၢ်ကစီၣ်တၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်စးကျဲးအိၣ်ထဲလၢ လံၣ်မဲၣ်ဖျၢၣ်လၢအဆံး (မ့တမ့ၢ်) ဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၢလီၤအိၣ်ထဲကိၤလၢ ကျိၣ်တခါဖိၤ.
- ဖဲမူးသ့ၣ်တဖၣ်တဘျီတၢ်သုးကျဲၤပုၤကျိၣ်ထံတၢ်ခိၣ်ဖျိၣ်န့ၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ.
- လၢပုၤဂံၢ်စၢ်လၢတၢ်ကတိၤဒီးတၢ်န့ၣ်ဟူသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ဂီၤမူတဖၣ်တအိၣ်ဒီး လံၣ်ဖျၢၣ်လၢတၢ်ကွဲးအိၣ်လၢတၢ်ဂီၤအဖိလၢသ့ၣ်တဖၣ်အယီၤ.
- လံၣ်အဒိလၢတၢ်ကဘၣ်မၤပုၤအိၣ်ဖဲတၢ်ကွၢ်ထွဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တၢ်လီၢ်တၢ် ကျဲသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်တံၣ်မုၢ်တၢ်လၢပုၤဂံၢ်စၢ်လၢမဲၣ်တၢ်ထံၣ်သ့ၣ် တဖၣ်ကဖးဝဲဒီးစူးကျိၣ်အဂီၢ်.
- တၢ်တဟ့ၣ်တၢ်ဆၢကတိၤလၢတၢ်ကတိၤကဒီးတဘျီ တၢ်စံးတၢ်ကတိၤလၢအချ့တလၢ.

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

ကျဲသရ့ၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢဘၣ်တၢ်မၤ အိၣ်သ့ၣ်တၢ်ကရၢကရိအတိၤ

- ပၤလီၤကျဲသရ့ၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်မဲၣ်တၢ် ဒီးလူၤပိၣ်မၤထွဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးတက့ၢ်.
- ကတိၤကတိၤတၢ်မၤလီၤလၢပုၤမၤတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါဒီး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးပုၤတဆိၣ်သးမး သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်.
- ဒုးပၤယုၤပုၤတဆိၣ်သးမးသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲတၢ်ကဲခိၣ်ကဲန့ၣ်အလီၢ်၊ ကမံးတံၣ်မိၢ်ပုၤအပူၤဒီးလၢကမံးတံၣ်အပူၤတက့ၢ်.
- ပၤဖျါဒီးမၤလၢကတိၤပုၤတဆိၣ်သးမးလၢခိၣ်ဃၢၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤနၢၤ (မ့တမ့ၢ်) ပုၤတဆိၣ်သးမးပုၤမၤတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်.
- မၤသကိးတၢ်ဒီး (OPDs) ပုၤတဆိၣ်သးမးတၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲန့ၣ်လီၤတၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢပုၤကိးဂၤကပၣ်န့ၣ်ပၤယုၤအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- ဒုးသ့ၣ်ညါရၢလီၤပုၤတဆိၣ်သးမးလၢအကဲဒိဂ့ၤတံၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဖဲ တၢ်ကစီၣ် (media)၊ တၢ်မၤလိကွၢ်ဒီးတၢ်ကရၢကရိအမူးသ့ၣ်တဖၣ်တက့ၢ်.

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအကါဒိၣ်

တၢ်ယူးယိၣ်ပၢ်ကဲဒုးကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်ခိၣ်ယၤ၊
အတၢ်ပၢ်န့ၣ်ပၢ်ယုၣ်အါန့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ကညီၤ
သးကညီၤ။

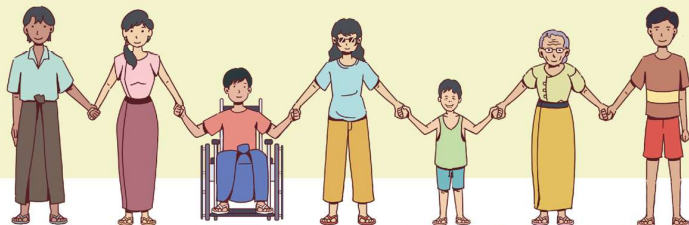

တၢ်ဆိတလဲတၢ်ထံၣ်တၢ်ပၢ်သးသ့ၣ်
တဖၣ်မ့ၢ်အပတီၢ်တၢ်
လၢတၢ်ကသ့ၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၤခဲလၢာ်
အတၢ်ပၢ်န့ၣ်ပၢ်ယုၣ်န့ၣ်လီၤ။

တၢ်တဆိၣ်သးမးန့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်တအိၣ်ဒီးတၢ်
သ့တၢ်ဘၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်။ သးကွံၣ်တၢ်တြီၤမၤ
တံၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးပၢ်ဒိၣ်တၢ်သ့မၤတၢ်။

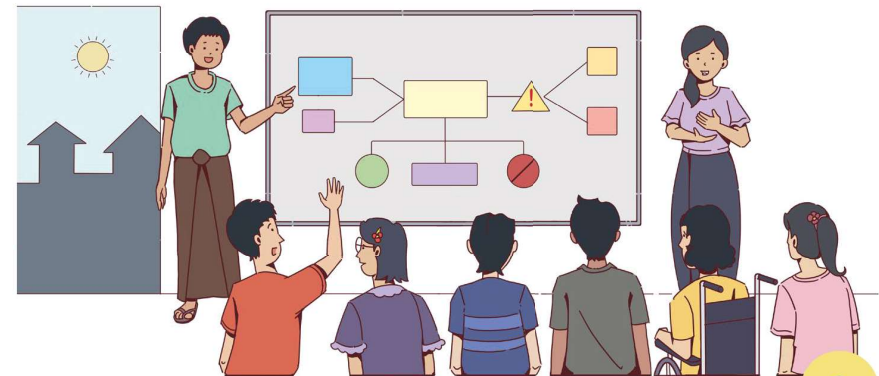
ပုၤကိးဂၤဒီးကပၣ်န့ၣ်ပၢ်ယုၣ်အဂီၢ်
အိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်အသးလၢဟံၣ်ဖိယီၤဖိ။ တၢ်မၤလိကွီၤဒီး ခိၣ်ယၤ
သ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်အဂ့ၢ်လၢအဆိလီၤ။

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

ပကသးကွံၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢအဘၣ်သးဒီး တၢ်ဘၣ်ထွဲတုၤအိၣ်လိာ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒ်လဲၣ်

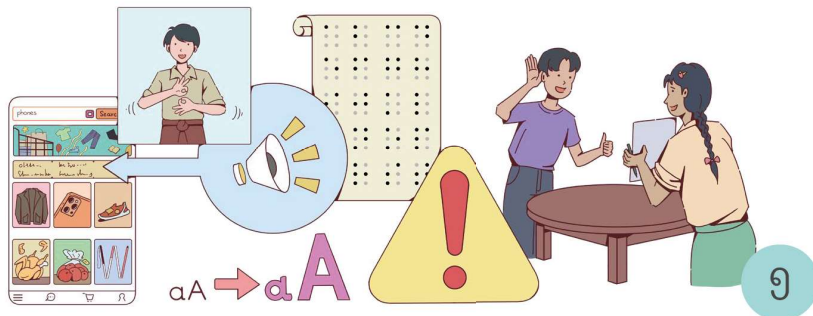
- စူးကါနီၣ်ပတီၢ်မုၢ်ကျိၣ်တၢ်ကတိၤ။
- ကတိၣ်ကတိၤလံာ်မဲၣ်ဖျၢၣ်လၢပုၤမဲၣ်တၢ်ထံၣ်ဂံၢ်စၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်၊
လံာ်မဲၣ်ဖျၢၣ်လၢအဒိၣ်။ တၢ်ကလုာ်အသိၣ်ဒီးတၢ်အကွၢ်အဂီၢ်
လၢဘၣ်တၢ်န့ၣ်ပၢ်အိၣ်ညီၤ။
- စူးကါနီၣ်လံာ်ကျိၣ်ထံတၢ်ခိၣ်ဖျၢၣ်န့ၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ (မ့တမ့ၢ်)
တၢ်ဂီၤမူတဖၣ်လၢအိၣ်ဒီးလံာ်ဖျၢၣ်လၢတၢ်ကွဲးအိၣ်လၢတၢ်ဂီၤအဖိလၢသ့ၣ်တဖၣ်
- အိၣ်ဒီးတၢ်သံကွၢ်ကဒါက့ၤလၢပုၤဒိကန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သးစဲဝဲဖါ၊
န့ၣ်ပၢ်/တန့ၣ်ပၢ်။
- ဆဲးကျၢလိာ်သးခိၣ်ဖျၢၣ်တၢ်ဂီၤ။ တၢ်ပနီၣ် (မ့တမ့ၢ်) စုနီၣ်ခိၣ်န့ၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ။
- မိအကမ့ၢ်တၢ်လီၤလၢအဘျုးအဘျီၣ်ဒီးတၢ်လီၤလၢမၤန့ၢ်တၢ်ကပိၤလၢလၢပုၤပုၤ။
- ယၢ်ယီၤနမဲၣ်ဆူပုၤလၢနဘၣ်စံးကတိၤတၢ်ဒီးအိၣ်အအိၣ်။
- တသ့ဖဲအသ့အိၣ်ဖဲပုၤလၢနကကတိၤဒီးအိၣ်ဖဲမဲၣ်သကိးမဲၣ်တုၤသိးသိးအလီၢ်ဒီး
ကတိၤတၢ်တက့ၢ်။
- ဟ့ၣ်တၢ်ဆၢကတိၤအလၢအပုၤလၢတၢ်ကတိၤဆၢကဒါက့ၤအဂီၢ်။

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢပမၤအီၤသ့ၣ် တၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်အတီၤ

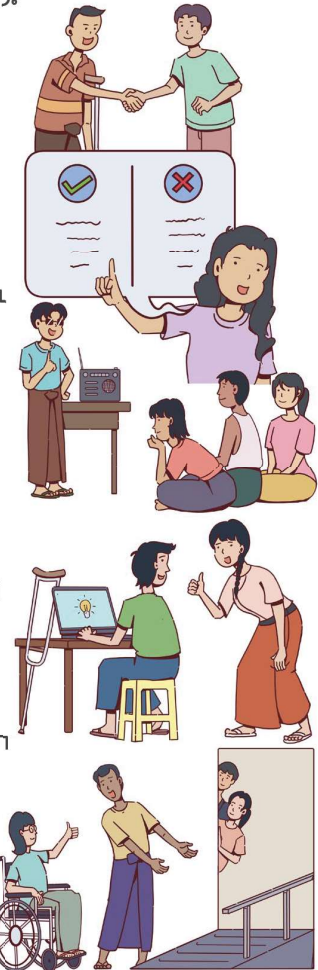
- ဒုးအိၣ်ထီၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်ဘၣ်ထွဲတုၤအိၣ်လိာ်သးတၢ်ဘျၢတၢ်တိာ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢပုၤကိးဂၤဒီးတုၤထီၣ်ဘးကသ့အဂီၢ်.
- တိာ်ပာ်ဃာ်စုလၢတၢ်ကသုအီၤလၢပုၤကတိၤကျိးဆၢတၢ်တဖၣ်အဂီၢ်. လၢတၢ်ကကွဲးလီၤလံာ်ဖျၢၣ်လၢတၢ်ဂီၤအဖီလၢဒီးလၢတၢ်အကလုာ်လီၤလုၤကွၢ်အဂီၢ်.
- သိၣ်လိပုၤမၤတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအကသ့ရလိာ်ဘၣ်ထွဲဒီးပုၤလၢတဆိၣ်သးမး သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်.
- ကတိာ်ကတိၤလီၤတၢ် Websites ဒီး Digital Platforms သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အပတီၢ်လၢပုၤတဆိၣ်သးမး သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်.
- ကတိာ်ကတိၤလံာ်ဘိးဘၣ်သ့ၣ်ညါသ့ၣ်တဖၣ်လၢပတီၢ်မုၢ်ကျိၣ်လၢပနီၢ်ပာ်အီၤညါ (မုတမ့ၢ်) ကျိၣ်လၢဘၣ်တၢ်သုအီၤလၢလီၤကဝီၤပူၤတက့ၢ်.
- မၤသကိးဃုာ်တၢ်ဒီးပုၤတဆိၣ်သးမး တၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ် (OPDs) ဒ်သိးပကသ့ၣ်ညါမၤကွၢ်ဝဲ တၢ်ဖိးတၢ်လီၤလၢတၢ်ဘၣ်ထွဲတုၤအိၣ်လိာ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ကဲဘျးအပတီၢ်ဆူ ပုၤတဆိၣ်သးမး သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်.

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

ပကသုးကွၢ်တၢ်တြီမၤတံာ်တၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒ်လဲၣ်

- သုးထီၣ်တၢ်ယူးယိၣ်ပာ်ကဲ ဒီးတၢ်အသူးအသ့ၣ်လၢကဝီၤအပတီၢ် - ရုလိာ်ဘၣ်ထွဲပုၤကိးဂၤဒီးလၢအပတီၢ်ထဲသိးသိး.
- တၢ်တၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ထံၣ်သံန့ၣ်သံ - ဘျီဘၣ်က့ၤတၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်ပာ်လၢအကမၣ်သ့ၣ်တဖၣ်.
- ဆိးကါတၢ်ကတိၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်အသူးအသ့ၣ်လၢအဂ့ၤဒီးတၢ်ကတိၤလၢအဂ့ၤလၢပုၤခဲလၢာ်အဂီၢ်.
- ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါလၢပုၤတဆိၣ်သးမးသ့ၣ်တဖၣ်လၢကနီၢ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢခိၣ်ဃၢၤတၢ်ကရၢကရိပူၤဒီးတၢ်စံၣ်ညါအၢၣ်လီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်.
- သိၣ်လိဒုးသ့ၣ်ညါအါထီၣ် - သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်နီၢ်ပာ်သကိးလိာ်သးခိဖျိတၢ်ဟ့ၣ်နီၢ်လိာ်သးတၢ်လဲၤခိဖျိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်မၤအသးသ့ၣ်တဖၣ်.
- အိၣ်ဒီးသးလၢအလဲၣ် - ပာ်ကဲဒီးသးစၢၢ်ဆၢလၢတၢ်လၢအဂံၢ်ဆူၣ်ဘါဆူၣ်တဖၣ်တက့ၢ်. သုတမ့ၢ်တၢ်ဂံၢ်ဆံးဘါစၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တဂ့ၤ.
- ကဲထီၣ်နဲပုၤလၢအကြးဒီးတၢ်ယူးယိၣ်ပာ်ကဲဒီးပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သးစဲအလၢအပုၤ.
- ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၢ်လၢအကမၤန့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ထဲသိးသိးလၢတၢ်ကျဲၤဘၣ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ဖိးတၢ်မၤဒီးတၢ်မၤဂ့ၤမၤစၢၢ်.

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

တၢ်အဒိအတၢ်လၢအညီန့ၢ်မၤအသး

တၢ်မၤလိကို

သရၣ်၊ သရၣ်မုၢ် သ့ၣ်တဖၣ်
ဆိကမိၣ်ပၣ်စၢၤဝဲလၢပုၤတဆိၣ်သးမး
သ့ၣ်တဖၣ်မၤလိတၢ်တသ့.

ပုၤလၢခိၣ်ဃၢၤ

ပုၤဂီၢ်မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်
လၢတၢ်ယူးယိၣ်ပၣ်ကဲအလီၢ်
ဒူးနီၣ်ဖျါထဲတၢ်သးကညီၤဆူပုၤတဆိၣ်သးမး
သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်.

တၢ်မၤလီၢ်

တၢ်မၤကစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်
ဂ့ၢ်လိၣ်ဝဲလၢအကဟ့ၣ်တၢ်မၤလၢ
ပုၤတဆိၣ်သးမး သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်.

ကမျၢၢ်

ပုၤတဆိၣ်သးမးသ့ၣ်
တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဖဲၣ်ကပၤအီၤ
ဖဲတၢ်စံၣ်ညီၣ်အၢၣ်လီၢ်အကတီၢ်.

ဟံၣ်ပုၤဃီပုၤ

မိၢ်ပၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်
တလၢကွံၣ်လၢဖိသၣ်လၢတဆိၣ်သးမး
သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အယိကဲထီၣ်တၢ်ထီၣ်ဃး
တၢ်တဒီးသန့ၤထီၣ်သးလၢပုၤဂၤ.

လၢတၢ်ခ့ၣ်တၢ်ပုၤအတၢ်မၤ

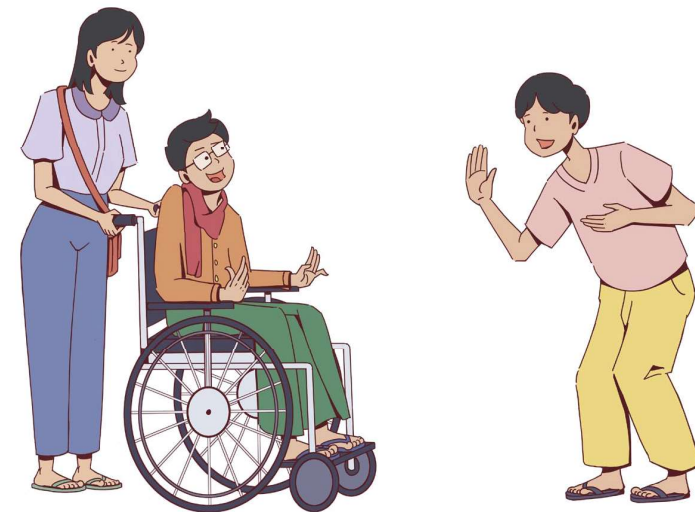
တၢ်အိၣ်ဆူၣ်ချဲၣ်ကၢၤအပုၤဖဲတၢ်မၤတၢ်သ့ၣ်
တဖၣ်တကတိၤတၢ်လီၤလီၤ
ဆူပုၤတဆိၣ်သးမးသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်ဘၣ်
ကတိၤဒၣ်တၢ်ထဲ ဆူပုၤအံၤထွဲကွၢ်ထွဲတၢ်
တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

၉

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

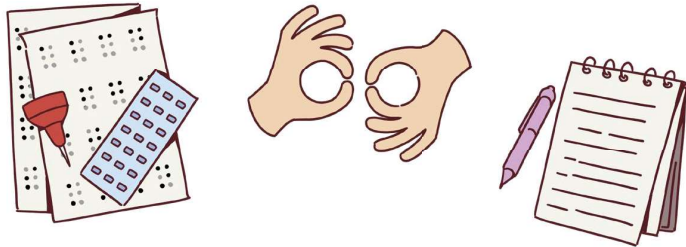
တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢပမၤအီၤသ့ၣ် နီၣ်တဂၤဘၣ်တဂၤ

- ကတိၤတၢ်ဆုံဆုံဒီးဃၢဃၢတက့ၢ်. ဟးဆွဲးတၢ်ကတိၤလၢပုၤန့ၢ်ပၢ်အီၤကီၢ်
ဒီးတၢ်ကတိၤလၢအပတီၢ်ထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်.
- အိၣ်ဒီးတၢ်ယူးယိၣ်ပၣ်ကဲအလၢအပုၤဖဲန့ၣ်သံကွၢ်ကဒါက့ၤ
တၢ်လၢနစံးတၢ်ကတိၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ် မ့ၢ်အန့ၢ်ပၢ်ဝဲ ဆုံ/တဆုံ.
- စုနီၣ်ပနီၣ်ကျိၣ်အဂံၢ်ခိၣ်ထံးလၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်တူၢ်လိၣ်ခိၣ်ဆၢသ့ၣ်တဖၣ်၊
ကျိၣ်ပနီၣ်နီၣ်ဖျါလၢအရ့ဒိၣ်တဖၣ် ဃုထံၣ်မၤလိဃးတက့ၢ်.
- လံၣ်လဲၣ်တၢ်ကွဲးသ့ၣ်တဖၣ် အလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီး စံးကတိၤနီၣ်ဖျါဆုံဆုံ
လၢတၢ်ကတိၤအသိၣ်တက့ၢ်.
- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤတၢ်ကစီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်နစံးတဲရၤလီၤဆူပုၤကွၢ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်သ့ၣ်
တဖၣ်အအိၣ်အသိး၊ စံးတဲရၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤလီၤ
သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်တက့ၢ်.

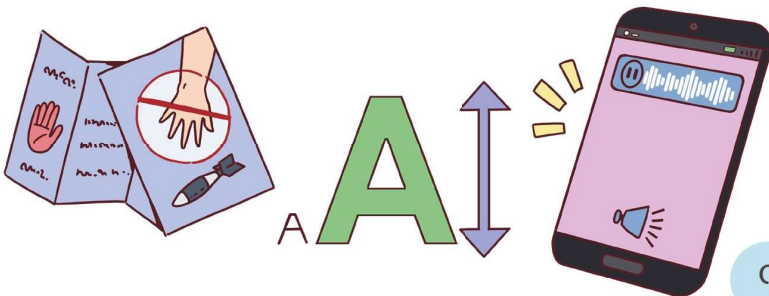
၆

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်

“တၢ်ဘၣ်ထွဲတုၤအိၣ်လိၣ်သးလၢအဂ့ၤန့ၢ်မ့ၢ်ဝဲ
တိၤလၢကဒုးပၣ်ယုၣ်ပုၤခဲလၢခဲဆ့ၣ်လီၤ.
ဖဲတၢ်သုးယံၤကွံၣ်တၢ်တြီၤမၤတံၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အခါ
မ့ၢ်တၢ်အိးထီၣ်ပဲတြီၤလၢပုၤကိးဂၤဒဲးအဂီၢ်လီၤ.”

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

၇

တၢ်တြီၤမၤတံၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သး

တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အခိၣ်ပညီ

တၢ်တြီၤမၤတံၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သး
စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ သကဲးပဝးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအတြီၤမၤတံၢ်ဝဲဒ်သီးဒီး
ပုၤလၢတဆိၣ်သးမး သ့ၣ်တဖၣ်အသုတမၤသကိး
ဘၣ်တၢ်လၢလၢပုၤပုၤလၢတၢ်ကရၢကရိအပူၤမ့တမ့ၢ်ဘၣ်ဒီး
တၢ်စူၢ်တၢ်န့ၣ်လၢအတထံၣ်ဂ့ၤတၢ်တၢ်ထံၣ်သံန့ၣ်သံ (stereotype)
သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တြီၤမၤတံၢ်တၢ်သ့ၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ
ကဲထီၣ်သးသ့ခိၣ်ဖျါလၢတၢ်န့ၣ်ပၢၢ်လၢအကမၣ်ဝဲဒီးတၢ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢၢ်ဆံး
စ့ၤဝဲအယီၤန့ၣ်လီၤ.

Developed and Produced by Humanity & Inclusion.

၈